

In dit nummer

- Kijk eens wat vaker achterom
- Natuurbalans 2006 kijkt vijftien jaar terug
- Leren van succesvolle initiatieven voor duurzame landbouw
- Symposium *Natuur en Economie*
- Verschenen publicaties

Wot's new is een uitgave van de eenheid WOT Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Deze Nieuwsbrief bevat informatie over alle wettelijke onderzoekstaken natuur en milieu.

Redactie: Bram ten Cate
WOT Natuur & Milieu
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel. (0317) 47 78 44
E-mail: info.wnm@wur.nl
Internet: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Abonnement

Aan- of afmelden voor de Nieuwsbrief kan uitsluitend via bovenstaand mailadres. Informatie uit deze Nieuwsbrief mag worden overgenomen mits de bron wordt vermeld.

Nummer 9 van de Nieuwsbrief verschijnt in december 2006.

Kijk eens wat vaker achterom

Uitgebreid monitorings- en evaluatieprogramma voor het platteland

Geert van Duinhoven

Via een speciaal project kijken ministeries samen met de WOT Natuur & Milieu hoe je het beleid voor het landelijk gebied het beste kunt monitoren en evalueren. Binnenkort staat daarvoor na een jarenlange voorbereiding een heel systeem in de steigers. Het is voor het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de eerste keer dat ze structureel het eigen beleid zal gaan volgen.

Regelmatig komen ministeries, provincies en gemeenten met nieuw beleid. Er verschijnen dan mooie nota's waarin nieuwe perspectieven staan beschreven, met nieuwe regels en nieuwe aandachtspunten. Maar wat nog wel eens ontbreekt, – sterker nog, het staat er eigenlijk nooit bij – is waarom het oude beleid niet meer voldoet. Is de omgeving zo veranderd, klopten de uitgangspunten misschien niet of werkte het oude beleid niet? Overheden kijken maar al te graag vooruit en vergeten nog wel eens achterom te kijken, te evalueren hoe het oude beleid is bevallen. Zo heeft nu iedereen de mond vol van de Nota Ruimte maar wat was er ook al weer mis met de Vinex? Of waarom functioneerde het concept van de Waardevolle cultuurlandschappen niet en moesten er dus Nationale Landschappen komen?

Met andere woorden, beleid komt en beleid gaat, maar zelden wordt eens goed nagegaan of het beleid ook heeft gewerkt en het gebracht heeft wat de bedoeling was. Dat gaat veranderen met de Agenda Vitaal Platteland en het daaraan gekoppelde meerjarenprogramma. De Agenda beschrijft welke opgaven er liggen voor het platteland en welk beleid er volgens het kabinet voor nodig is om die opgaven te realiseren. Bij het meeste beleid tot nu toe, ook bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), zou dit met veel enthousiasme worden opgepakt en na een paar jaar weer worden vervangen door een nieuwe nota met nieuw beleid. Maar bij de Agenda Vitaal Platteland zal een eventuele overgang naar nieuw beleid veel minder geruisloos gaan.

Wies Vullings en Paul Sinnige zijn druk bezig om een goed monitor- en evaluatiesysteem op te zetten.

Paul Sinnige van de directie Platteland van LNV is projectleider van het Tweede Meerjarenprogramma Vitaal Platteland. Hij is samen met Wies Vullings van de WOT Natuur & Milieu bezig om een goed monitor- en evaluatiesysteem op te zetten. Het systeem moet passen bij de nieuwe sturingsfilosofie waarbij het rijk afspraken heeft gemaakt met de afzonderlijke provincies over de te bereiken doelen.

Verantwoording aan de Tweede Kamer

Nu klinkt dat misschien eenvoudig: we hebben nieuw beleid en we gaan kijken of we de gestelde doelen behalen. Toch blijkt dat in de praktijk minder eenvoudig. Want wat ga je dan precies evalueren, wat zijn goede indicatoren, hoe kom je aan de juiste informatie, hoe ver-

werk je die, welke informatie moet er van de provincies komen? Sinnige en Vullings zitten beiden in een projectgroep die hier knopen over doorhakt. Op 1 januari 2007 moet er een draaiend systeem zijn. Een eerste ingewikkeld probleem is bijvoorbeeld al dat is afgesproken dat de provincies verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het beleid voor het landelijk gebied. Maar het rijk is verantwoordelijk voor het meten van de effecten van beleid. Sinnige: "Kijken naar de effecten van beleid is ingewikkeld omdat je nooit zeker weet of bepaalde veranderingen in het landelijk gebied een gevolg zijn van je beleid. Simpel gezegd, je kunt wel antiverdrogingsbeleid voeren en constateren dat de verdroging afneemt, maar de afname van verdroging is niet noodzakelijkerwijs een gevolg van dat beleid. Het kan ook meer zijn gaan regenen. Kortom, de ministers willen straks aan de Tweede Kamer verantwoording kunnen afleggen voor het bestede geld."

Prestaties...

De afgelopen vier jaar is gewerkt aan een monitor- en evaluatiesysteem voor de Agenda Vitaal Platteland. Sinds 2004 is WOT Natuur & Milieu daar bij betrokken. Het systeem bestaat in feite uit twee belangrijke onderdelen. Ten eerste zijn er voor het ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied) met elke provincie afspraken gemaakt over de te leveren prestaties in de periode 2007 tot 2013, zoals aankoop van het afgesproken aantal hectares, de zorg voor de

kernkwaliteiten van een Nationaal Landschap en de vermindering van verdroging van natuurgebieden. Het project Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland (ME-AVP), verzamelt al die gegevens voor evaluaties en geeft input voor een volgende programmeerperiode.

...en effecten

Ten tweede kijken de mensen van het project ME-AVP op rijksniveau naar de effecten op de algemene beleidsdoelstellingen: Kunnen we zien dat op landelijke schaal de biodiversiteit groter wordt, kunnen we zien dat het landschap mooier wordt, raakt Nederland steeds beter ontsloten voor de recreant? De twee onderdelen zijn dus essentieel anders. Het eerste kijkt naar de geleverde prestaties, het tweede kijkt naar de opgetreden effecten. Vullings: "Om die effecten te meten hebben we indicatoren nodig. Daar hebben we er momenteel tien van geformuleerd en daarmee hopen we goed te kunnen aangeven wat de effecten van het beleid zijn. Inderdaad, het formuleren van indicatoren geeft altijd veel discussie. Want hoe meet je het landschap nu eigenlijk? Daar zijn zo concreet mogelijke indicatoren voor in de maak, waarbij we bestaande systemen gebruiken, bijvoorbeeld het Meetnet Landschap en ook de gegevens van organisaties als de Vlinderstichting en Sovon."

Maar nu wordt er al heel vaak en heel lang gediscussieerd over hoe je bijvoorbeeld de stand of de waarde van de natuur in een

indicator kunt vangen. Jullie zijn daar nu uit? Sinnige: "We hebben in ieder geval gezegd dat de indicatoren praktisch en hanteerbaar moeten zijn. Bovendien, en dat is essentieel, zijn de indicatoren direct gekoppeld aan het beleid. De indicatoren moeten ook echt iets over dat beleid zeggen. Daarmee maak je de discussie meteen veel praktischer en overzichtelijker. De projectgroep wil dit najaar een besluit nemen over welke indicatoren we precies gaan gebruiken en hoe die er gaan uitzien."

Zelf doen?

En dan nog de vraag of het eigenlijk niet raar is als het rijk zelf haar eigen beleid gaat monitoren en evalueren. Zou het niet veel beter zijn om dat een onafhankelijke organisatie te laten doen? Nee, vindt Sinnige. "Wij willen als rijk natuurlijk zelf ook weten hoe ons eigen beleid uitpakt in de praktijk. Politici worden daar ook steeds vaker op aangesproken. Zolang we onze uitgangspunten helder en transparant maken en dat ook van te voren vastleggen, heeft iedereen daar baat bij. En natuurlijk moet de informatie daarover voor iedereen beschikbaar zijn. Dan geven we helder aan wat ons beleid is, hoe we dat gaan monitoren en meten en vervolgens laten we zien waarom wij vinden dat het beleid de gewenste effecten heeft of niet."

Programma WOT-04-001: Monitor- en evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland
Contact: wies.vullings@wur.nl

Natuurbalans 2006 kijkt vijftien jaar terug

Karin Sollart, Aris Gaaff & Wim Nieuwenhuizen

De Natuurbalans 2006 kijkt 15 jaar terug naar wat er 'buiten' in de Groene Ruimte is gebeurd. Vervolgens zijn de processen achter deze gebeurtenissen geanalyseerd en is een koppeling gemaakt met de beleidsdoelen om te bezien of het beleid het inderdaad zo had bedoeld. Ook dit jaar heeft de WOT Natuur & Milieu meegewerkt aan de Natuurbalans. Op 14 september nam minister Veerman de Natuurbalans 2006 in ontvangst.

De oppervlakte bebouwd gebied is de afgelopen 15 jaar met ruim 20% toegenomen. Het gaat om een gebied ter grootte van de Noord-oostpolder, waarvan bijna de helft bestaat uit bedrijventerreinen. Juist deze bedrijventerreinen zijn met geringe ruimtelijke kwaliteit aangelegd. Veel Nederlanders waarderen deze terreinen negatief. In gebieden waar een

restrictief beleid is gevoerd, is minder gebouwd dan daarbuiten. De verstedelijking veroorzaakt een verdergaande visuele verstoring van de Groene Ruimte.

Platteland steeds meer verstedelijkt

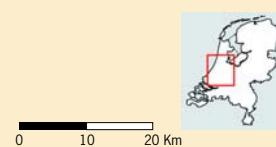
De afgelopen 15 jaar is het platteland minder landelijk geworden doordat meer stedelingen in boerderijen zijn gaan wonen, de recreatie is toegenomen en meer industriële landbouw plaatsvindt. Sommige gebieden krijgen een industrieel of parkachtig karakter. Toch is het Nederlandse cultuurlandschap voor zijn behoud en ontwikkeling nog altijd voor een groot deel afhankelijk van de landbouw. De rol van andere economische dragers zoals recreatie en werken, wordt de laatste jaren echter steeds groter.

De WOT Natuur & Milieu heeft de verstedelijking van de Groene Ruimte in kaart gebracht door niet alleen het fysieke ruimtebeslag te

Visuele verstoring door verstedelijking, 2004

(vrij) veel
 matig
 weinig
 nauwelijks

Bron: Alterra

WUR/MNC/sep06/1408